1939 ий
12
ОКТЯБРЬ
№ 89 (588)
Акше 5 ыр.

9-ше ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!



Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Горком орган

Марксистско-ленинский теорийым упорно да настойчиво изучатлаш

ВКП(б)-ын XVIII с'ездыштыже Сталин йолташ тыге ойлен, что „ВКП(б) историй краткий курсын" светыш лекмыже мемнан элыште марксистско-ленинский пропагандын у размахшылан тӱҥалтышым ышта". ВКП(б) историй краткий курс" комсомолец-шамычын да пӱтынь советский молодежын йӧратыме книгаже лийын.

Мемнан республикыште Всесоюзный коммунистический партийын историйжым изучатлымаште настойчивый да упорный пашам ыштыме пример-шамыч шуко уло.

ВЛКСМ Шернур райкомын пропаганда ден агитаций отделым вуйлатышыже Шабдаров йолташ ВКП(б) историйын VII главажым изучатла, Ленинын произведенийже - шамычым успешно тунемеш.

Пектубай райкомолын секретарьже Аппанасенко йолташ ВКП(б) историйым изучатлыме ден пырля марксизм - ленинизм классик-шамычын произведенийыштым эреак лудын шога; теоретический тема дене докладым ышта, консультацийым проводитла.

ВЛКСМ Косолоп райкомын бывший инструкторжым Калинина йолташым шукерте огыл пропаганда ден агитаций отделыш выдвигатлыме. Тудо шкенжын теоретический уровеньжым нӧлтымаште упорно заниматла; лекцийыш да консультацийыш коштеш. Изучатлыме куд глава дене записьым ыштен. Большевистский партийын историйжым изучатлымаш тудлан комсомольский пашан вопросшо-шамычым ӱшанлын решитлаш полша.

Марксистско - ленинский теорий дене овладеватлышашлан самостоятельно тунеммаште ВКП(б) Обком кугу полышым оказыватла. ВЛКСМ райком - шамычын пропаганда ден агитаций отделын заведующийыштлан тылзе еда семинар эртаралтеш.

ВКП(б) историй дене лекций-шамыч, парткабинет пелен эртаралтше консультаций-шамыч, опытым обмениватлышашлан лийше совещаний-шамыч—чыла тиде комсомольский кадр-шамычым марксизм-ленинизмым к е л г ы н изучатлымашке, большевизмым овладеватлымашке приобщатла.

Но каласаш кӱлеш, руководящий комсомольский кадр-шамычын ятыр ужашыже шкенжын теоретический почеш кодмашыжым эркын ликвидироватла.

Морко райкомолын секретарьже Сергеев йолташ, „ВКП(б) историй краткий курсын" лекмыжлан ик ий эртен гынат, але эше кумшо главам гына изучатла. ВЛКСМ Еласал райкомын пропаганда ден агитаций отдел заведующийже Макаров йолташ шкенжын шинчымашыжым нӧлтымаште кажне кечын огеш заниматле. Краснов (Морко райкомол), Газимов (Параньга райкомол) йолташ-шамычат шкенышт шинчымашым нӧлтымаште йӧршеш ситыдымын ыштат.

Руководящий комсомольский кадр-шамычлан умлаш кӱлеш, вет комсомолец-шамычын да молодежын политический уровеньыштым нӧлтышаш верч кучедалмашым тунам гына вуйлатен кертеш лиеш, кунам нуно марксистско-ленинский теорийым шке систематически да упорно изучатлат.

ВЛКСМ-н ятыр райкомжо-шамыч революционный теорий дене овладеватлымаш пашалан конкретный руководствым огыт обеспечиватле. Косолоп районышто первичный комсомольский организаций-шамычын секретарьышт гыч шукыжо шкеныштын политический шинчымашыштым нӧлтымаште пашам огыт ыште.

„КИМ" колхозысо комсомольский организацийын секретарьже Заболотских йолташ партий историйым ик главам гына лудын лектын. Кок тылзе л и е ш, ВЛКСМ райком опытым обмениватлыме шот дене ик совещанийымат эртарен огыл. Партий историйым кузе изучатлыме нерген райкомолын пашаеҥже-шамыч комсомолец-шамыч дене огыт беседоватле. Лекций ден консультацийлан организационный ямдылымаш ситышын огеш ышталт. Партий историйым изучатлыме дене кружок-шамыч количествым сократитлыме нерген ВКП(б) ЦК ден ВЛКСМ ЦК-н указанийыштым посна райкомол-шамычын пропаганда ден агитаций отдел пашаеҥышт йоҥылыш умленыт. Нуно кружок-шамычлан вниманийым йӧршеш ойрен огытыл. Например, Еласал районышто апрель тылзе гыч сентябрь марте 7 кружок пашам йӧршеш ыштен огытыл; Косолоп районышто тошто кружок-шамычым распуститленыт, но угыч создатлаш шоналтенат огытыл. Тиде пашам аклыдымашым кызытак пытараш.

Комсомолышто пропаганда шындымаште ситыдымаш-шамычым пытарашлан мемнан славный большевистский партийын историйжым изучатлымаште упорный да настойчивый паша эн ондак комсомольский актив деч требоватлалтеш.

Великий Октябрьский социалистический революцийын XXII-шо идалыкше вашеш

Кӱкшӧ качестван продукций верч

Марпромсоюз системысе „Труженица" промартельын пошивочный мастерскойыштo пашаеҥ-шамыч коклаште социалистический соревнований кечын кумдаҥ шогаш Краснопролетарец- шамычын письмаштым, обращатлымек пашазе-шамыч коллектив квартальный планым 7 ноябрьлан эртарен темаш обязательствым нале.

4 октябрьыште лийше собранийыште закройщик Горев да мастер Сошин кӱкшӧ качестван продукцийым пуэн шогаш шке ӱмбакышт обязательствым налыч.

Великий Октябрьский революций лӱмеш социалистический соревнованийыш ушнен, белошвея Е. А. Рыбакова йолташ октябрьский программым 20 октябрьлан темаш обязатлалте, стахановка—комсомолка К. Д. Горшкова йолташ тӱр тӱрлымаште паша планым 140 процентлан темен шогаш мутым пуыш.

Я.

Предоктябрьский соцсоревнованийыш ушнышт

Марийский фельдшерско-акушерский школышто студент - шамыч предоктябрьский социалистический соревнованийыш ушнышт. Студент-шамыч сай качестван учеба верч, „отлично" да „хорошо" отметкым налшаш верч тыршат. Кажне студентын кум оборонный значок лийже да кажне пятидневкыште 3 гана ГСО ден лекцийым эртараш обязательствым нальыт.

Социалистический соревнованийым группа ден группа коклаште, отделений ден отделений коклаште виян шарыме.

Октябрьский революцийын XXII-шо идалыкшым у сеҥымаш дене вашлийме верч школа виян кучедалеш.

С. В. Якаев.

Колхозник-шамычын обязательствышт

„Изи какшан" колхозын (Йошкар-Ола район) членже-шамыч Московский „Красный пролетарий" заводысо пашазе-шамыч коллективын письмаштым обсуждатлымек краснопролетарец-шамычын инициативыштым шокшын одобритлышт. Единодушно лукмо резолюцийыштышт колхозник-шамыч тыге возат: „Предоктябрьский соревнованийыш ушнен, ме обязатлалтына: октябрьский торжестволан идалыкаш финансовый планым тӱрыс темаш, вольык вӱта строитлымашым да шокшемдымашым ыштен шукташ.

„Изи какшан" колхоз Йошкар-Ола районышто ик ончыл колхоз улеш. Тудо пасу пашам чыла шке жапыштыже пытарен, кинде да пареҥге поставка дене государственный планым тӱрыс темен, кокымшо животноводческий фермым организоватлен да кызыт кылмаш куралын пытара.

Петр Йыван.

Планым срок деч ончыч темат

Йошкар-Оласе маслозаводын пашазе-шамыч коллективше краснопролетарец-шамычын обращенийыштым общий собранийыш келгын лончылен лекмек, Великий Октябрьский социалистический революцийын XXII-шо идалыкшым у производственный сеҥымаш-шамыч дене вашлияш обязатлалтыч. Нуно шке ӱмбакышт тыгай обязательствым нальыт: 1939 ийысе 4-ше кварталын производственный заданийжым Великий Октябрьский революцийын XXII-шо идалыкшылан 80 процентлан темаш, талукаш производственный планым ик тылзе ончыч темен шукташ.

Кызыт пашазе - шамыч к о к л а ш т е предоктябрьский социалистический соревнований кумдан шарлен. Посна пашазе-шамыч паша производительностьым нӧлталмаште пашан чапле образецшым ончыктат. Теве Месяцев йолташын бригадыже кечаш заданийым 130 процентлан тема. Тудын бригадыже октябрь тылзылан производственный заданийым эртарен темаш обязатлалтын.

И. П.

Соревноватлен тунемына

Вашке Великий социалистический революцийын XXII идалыкше шуэш. Тиде кечым ме, Морко педучилищысе тунемше-шамыч, кугу сеҥымаш-шамыч дене вашлияш ямдылалтына. Кызыт шкенан тунемше-шамыч коклаште социалистический соревнованийым кумдан шарен улына, класс-шамычат 7 ноябрь кечым чапле сеҥымаш дене вашлияшлан соревноватлен тунемыт.

Шкенан успеваемостьнам да политический шинчымашнам нӧлталашаш верч чот кучедалына. Соревнований договорнам кажне кок арня еда проверятлена, да шукталтдыме пункт-шамычым тунамак шукташ пижына. Социалистический соревнований мемнан тунеммаштына пеш кугу полышым пуа!

А. Актершев.

ВЛКСМ МАРОБКОМЫШТО

10 октябрьыште ВЛКСМ Маробкомын бюрожо лийын. Бюро предоктябрьский социалистический соревнованийым кумдан шарымаште „Красный пролетарий" Московский станкостроительный заводысо пашаеҥ-шамыч коллективын обращенийжылан моткоч кугу значенийым придаватлен, тиде обращенийым комсомольский ден молодежный собранийлаште 18 октябрь марте обсудитлаш ВЛКСМ горком ден райком-шамычлан предложитлен.

Чыла комсомолец-шамычым да пӱтынь молодежым паша производительностьым, планым срок деч ончыч темышаш да эртарен темышаш верч мобилизоватлыман. Предоктябрьский социалистический соревнованийым да стахановский движенийым кумдан шараш кӱлеш.

Комсомолец - шамычлан да молодежьлан нунын налме обязательствыштым шуктымаште кече еда практический полышым оказатлаш бюро республикысе чыла комсомольский организаций-шамычым обязатлен.

66



„10 лет МАО" колхозышто комсомольский организаций рейд эртарашлан проверочный бригадым организоватлен ыле.
Снимкыште: Проверочный бригада рейдын итогшым подводитла.
Фото М. Чуршуковын.

ВЛКСМ ОБКОМЫН ПОСТАНОВЛЕНИЙЖЫМ ШУКТАТ

СССР СНКА ден ВКП(б) ЦК-н „Колхозлаште общественный животноводствым развиватлыме мероприятий-шамыч нерген" постановленийжым республика кӧргысӧ колхоз-шамыч илышыш пуртен толыт. Тиде пашаште первичный комсомольский организаций-шамычат кугу инициативым проявитлат.

Шукерте огыл ВЛКСМ Обком бюро колхоз-шамычын тиде постановленийым шуктен толмыштым терген рейдым эртарыме нерген решенийым луктын ыле. Тидым шуктымашке районласе комсомольский активым мобилизоватлыме.

„Броневик" колхоз пеленсе (Косолоп район) комсомольский организаций СССР СНК ден ВКП(б) ЦК-н „Колхозлаште общественный животноводствым развиватлыме мероприятий-шамыч нерген" постановленийым колхозник-шамыч коклаште кумдан умылтарымашым организоватлен. Комсомольский организацийын секретарьже Ислентеев йолташ тидын нерген правлений заседанийыш, ял совет президиумыш вопросым шынден. „Броневик" колхоз молочно-товарный фермым гына иметлен. Кызыт комсомольский организацийын инициативыже дене угыч свино-товарный фермым тӱрыс укомплектоватлыме, тидлан 10 вуй ава сӧснам налме.

Шукерте огыл колхозеш кумышо овце-товарный фермым организоватлыме, фермым укомплектоватлаш тӱҥалыныт. Кызыт 3 вуй шорыкым налме. Кӱчык жапыште фермым тӱрыс укомплектоватлен шуктышаш.

Тиде колхоз чыла шот денат районышто первый верыште шога.

М. Т.

Шемер депутат-шамычын местный Советлашкышт сайлыме кечылан ик неграмотныят ынже лий!

(Шернур район, Мустай ял советысе колхозник, учитель, комсомолец, культармеец да моло активист-шамычын письмаже)

Шемер депутат-шамычын местный Советлашкышт сайлыме пиалан кече лишемеш. Тиде куанымашан кечым ме, моло паша семынак; неграмотный-шамычым туныктымаштат сеҥымаш дене вашлийшаш улына.

Ленин-Сталин партий да калыкын вождьшо лично Сталин йолташ вуйлатыме дене Марийский АССР-ысе шемер-шамычат, СССР-ын моло калыкше дене пырля, озанлык ден культурный строительствыште пеш кугун ончыко каеныт. Мемнан эл великий социалистический государствыш савырнен. Мемнан эл у полосаш—социализм гыч коммунизмыш постепенно вончымо полосаш пурен. Тидлан мланна чылаланат грамотный лияшна кӱлеш. Улшо неграмотный-шамычым кызытак туныкташ пижман.

Мемнан Мустай ял совет кӧргыштӧ 1934 ийыште неграмотный ден малограмотный-шамыч чылаже 221 еҥ ыле. Тиде ийлаште ме уным чылаштымат туныктен шуктен улына. Кызыт мемнан ял совет кӧргыштӧ ик неграмотный еҥат уке.

Ме тиде пашам ышташ кужеч тӱҥалын улына да кузе эртарен улына? Эн первояк, ме чыла неграмотный-шамычым учетыш налын улына. Тыге ыштыме дене нунын лудын моштымыштым але буквам палымыштым, адак кажныштым группа дене але шкетшым посна туныкташ кӱлмым палышна. А тидыже кажне неграмотныйым туныкташлан кунар жап кӱлмым палаш полшыш.

Учебный пособий дене снабжатлаш РОНО полшен. Адак начальный школын первый классыштыже тунемшаш букварь денат туныктен улына. Неграмотный-шамычым лудаш, возаш да шотлаш туныктымо дене пырля географийымат туныктымаш, партий ден правительствын решенийже-шамычым умылтарен шогымо.

Туныктымо пашашке ме ял совет кӧргысӧ уло активым ушенна. Тыште грамотный колхозник ден колхозница-шамычат виян полшыш. „Кожланур" колхозышто—Петухова Татьяна, „Чодранур" колхозышто—Бирюкова Пелагея, „Мустай" колхозышто—Мустаева Анастасия, Майоров Михаил, Пряников Капитон, Тимофеев Михаил йолташ-шамыч да молат неграмотный-шамычым уло кумылышт дене туныктен шогышт. Адак неполный средний школын кугурак классласштыже тунемше-шамычат активно полшеныт. Шуко грамотный колхозник-шамыч шкеныштын неграмотный ешыштым туныктеныт.

Неграмотный ден малограмотный-шамычым туныктымашке учитель-шамыч—Е. К. Мамаева, У. И. Байкова, орденоносец В. М. Мамаев, П. В. Милинков, Мошкин да Е. А. Щербакова йолташ-шамыч эн активно участвоватленыт.

Кызыт кум-ныл ий ончыч неграмотный улшо-шамыч шкеак лудын, серен моштат. Нуно газета ден журнал-шамычым налын лудын шогат.

Кызыт ме местный Советлашке сайлаш виян ямдылалтына. Избиратель-шамыч коклаште „Марийский АССР-ысе шемер депутат-шамычын районный, городской, сельский ден поселковый Советлашкышт сайлыме нерген Положенийым" да Сталинский Конституций нерген умылтарен пашам ыштена. Ме неграмотный-шамычым туныктен шуктымашеш она шогал. Малограмотный-шамычым умбакыжат эше сайын туныкташ тӱҥалына.

Колхозник, учитель, комсомолец, культармеец да чыла активист-шамыч! ВКП(б) ын XVIII-ше с'ездше массым коммунизм духеш воспитатлыме шотышто пеш кугу да ответственный задачым шынден. Тиде задачым шуктымашке неграмотность пеш кугу чаракым ышта. Коммунизмым неграмотный-шамыч дене ышташ огеш лий. Садлан мемнан ончылно Марийский АССР-ыште улшо чыла неграмотный ден малограмотный-шамычым туныктышаш кугу задача шога. Большевистский партий вуйлатыме почеш тиде задачым шукташ кӱлеш. Ме тендам шемер депутат-шамычын местный Советлашкышт сайлыме кечылан кугуеҥ-шамыч коклаште улшо неграмотный-шамычым туныктен шукташ ӱжына. Тыгак, кушто малограмотный-шамычым туныктен шуктымо огыл гын, местный Советлашке сайлыме кече марте туныктен шукташ тыршыман.

Шемер депутат-шамычын местный Советлашкышт сайлыме кечылан ик неграмотныят ынже лий!

Шернур район, Мустай ял совет председатель—**С. Майоров**, секретарь—**В. Шабдаров**, избач—**М. Тимофеев**, „Мустай" колхоз председатель—**М. А. Мамаев**, „Кожланур" колхоз председатель—**Басов**, „Мустай" колхоз член—**Д. Мустаев**, учитель-орденоносец—**В. М. Мамаев**, учитель-шамыч—**Е. К. Мамаева**, **Акланов**, **У. И. Байкова**, **А. Д. Дмитриев**, **В. Н. Глушков**, учитель-методист—**П. В. Милинков**, да молат—чылаже 25 еҥ подписатлен.

ИСТОРИЙ ТУНЕММАШЫМ УТЛАРАК САЕМДЫМАН

1934 ийыште „школласе гражданский историйым преподаватлыме нерген" СССР Калык Комиссар-шамыч Советын да ВКП(б) ЦК-н постановленийже лектын. Тиде постановленийыште школлаште историй преподаватлымашым решительно саемдымын кӱлешлыкшым раш ончыктымо. „ВКП(б) историй краткий курсым" лукмылан лийын партийный пропагандым шындыме нерген" ВКП(б) ЦК-н постановленийже негызеш комсомолышто партийный пропагандым организоватлыме нерген" ВЛКСМ ЦК-н постановленийыштыже школласе комсомольский организаций-шамычлан тунемше-шамычын исторический наука-шамычым изучатлымашке кугу вниманийым ойыраш предложитлен. „Исторический тема дене лекцийым, докладым, посна исторический повесть, роман-шамычым обсуждатлымашым, вечер-шамычым, большевистский партийын, тудын выдающийся деятельже-шамычын героический историйышт нерген беседым организоватлымашым практиковатлаш"—тиде постановленийыште каласыме.

Йошкар-Ола 7 ше номеран средний школышто ятыр сай факт-шамычым ончыкташ лиеш. Тиде школышто историй преподаватель Тихвинский йолташ тиде пашаште сай примерым ончыкта. Тудо уроклан келгын ямдылалтын, конспект да планым составитлен толеш. У темым проработатлаш тӱҥалме деч ончыч ондак эртымым повторитла, ученик-шамычлан вопросым конкретно, умылаш лийшашын шында.

Садлан 7-ше номеран средний школын 8, 9, 10 классласштыже СССР историйым начар шинчыше ик ученикат уке. Повторений годым иктаж ученик раш ответым пуэн ок керт гын, Тихвинский йолташ тудын дене посна каҥаша да тудлан раш умылтара, конкретный практический полышым пуа. Теве 10 классыште Бушуев, Ивачева, Носкова, 9 класс гыч Зубрина, Казаринов Орлов, да Волков, 8-ше класс гыч Ильин, Шабдаров, Ермолова да молат эртак отлично гына отвечатлат. А Кучкин Иван гын, историй ден основной литература деч посна исторический журналла гыч дополнительно прорабатыватла, исторический художественный литературым лудеш.

ВЛКСМ комитет секретарь Орлов йолташ, комсомолец-шамыч исторический наукым келгын тунемышт манын, политический тема дене докладым, лекцийым, беседым организоватла. Тений школышто кок гана художественный вечер эрталте. Вечер тӱҥалме деч ончыч 2 ганажат политический тема дене лекций лие ученик-шамыч лекцийым кугу вниманий дене колыштыч. 7-ше номеран средний школышто историй туныктымаште сай паша ден пырля ситыдымашат ончыкташ кӱлеш.

Старший класслаште урокым чылаштак сайын огыт колышт а вес паша дене заниматлат. Теве 10 классыште тунемше Аксенева 9 октябрьыште историй урок мучко геометрий дене задачым решитлен шинчыш, южышт художественный литературым лудын шинчышт. Эше ик кугу ситыдымаш, тиде—карт шотышто. Ормаш, школышто ик картат уке, географийым кузе туныктат гын?..

Ончыкыжым школа директорлан тиде ситыдымашым тӧрлатен, историй туныктымашым эше утларак саемден колташ да тунеммын качествыже верч виян тыршаш кӱлеш.

В. Борисов.

ОБРАЗЦОВЫЙ БИБЛИОТЕКА

Лаж'ял ял советысе библиотека (Шернур район) местный Советлашке сайлымаш вашеш шке пашажым саемден толеш. Библиотекыште сайлыме нерген Положений, художественный да политический литература ятыр уло. Библиотекын заведующийже Смирнова йолташ читатель-шамыч дене беседым эртара да коммунистический партийын историйжым тунемше-шамычлан полшен шога.

Читатель-шамыч коллектив кечын кушкеш.

Иванов.

ЛИТЕРАТУРНЫЙ СТРАНИЦА

„Рвезе Коммунист" газетын редакцийышкыже юнкор-шамыч Йошкар Армий нерген почеламутым, очеркым, муро-шамычым ятыр возат. Нуно шкенышт произведенийлаште молодежьын Йошкар Армийыш кугу йӧратымаш дене кайме нерген ойлат, самырык ен-шамычын патриотизм чувствыштым выражатлат, призывник-шамычым Армийыш калыкын йӧратен ужатымыжым ончыктат. Таче ме литературный страницым тений Йошкар Армийыш призыватлалтше-шамычлан посвятитлена.

ШОЧМО ЭЛЫМ АРАЛАШ

Лай мардежше пуалеш да
Эрта мӱндырк чоҥештен.
Шочмо-кушмо колхозешна
Кода солыкым пуртен.

Солыкеш ме пӱтыралын
Ош конвертым пыштена,
Код чеверын, йӧраталме
Шочмо-кушмо колхозна.

Каена ме йошкар флотыш
Шочмо элым аралаш:
Кӧ Востокышко—границыш
Кӧ танкист, пилот лияш.

Код чеверын, иле сайын,
Утларак пиж пашалан
Ужаташ тый толынат гын,
Тау поро лийметлан.

Поро мутым ойло луктын,
Йолташем, тыят.
Умыр годым тиде водым
Шарналтем мыят.

Каена ме йошкар флотыш
Шочмо элым аралаш.
Кӧ Востокышко—границыш,
Кӧ танкист, пилот лияш.

С. А. Вишневский.
1939 ий, Йошкар-Ола.

ИЗАМ АРМИЙЫШ КАЯ

Эр кечыже модын,
Ший йолжым шуен.
Изам куаналын
Призывыш миен.
Комиссийыште тудым
Ончат да моктат:
— Кает тый границыш,
Ӱшанле улат.
Пош оҥ ден шӱлалтыш,
Пелештыш изам:
„Шочмо элын границым
Аралаш шогалам.
Тек шӱшкыжӧ пуля,
Тек шоктыжо йӱк,
Винтовкым кучалын
Ончем ончык вик!".
Изайын куанышe
Чурийжым ончал
Ачий куанен,
Куанен кочай.
„Эргым, тый пале—
Почетный пашам
Советский калык
Тылат ӱшана!"

* * *

Эрлашын эрдене
Чыла вере мур.
Куаныш йӱк дене
Лӱшкен колхоз клуб.
Колхозный гармоньжын
Ой, йӱкшӧ могай?!
Лай лийын кушталтыш
Пеш чаплын изай.
Изам чот ӧндале
Колхоз бригадир...
— Улат тый ударник,
Лият командир.

* * *

Эр кечыже модын
Ший йолжым шуя.
Изам куаналын
Границыш кая.

Вася Рыбаков.
Йошкар-Ола,
сентябрь, 1939 ий.

Колхозный частушка-шамыч

Кечым вучен шоген улына,
Чодра пӱкшын шумыжым.
Кечын вучен шоген улына,
Призыв тӱҥалме кечыжым.

* * *

Кычкен лекталме имньына
Кӧк тӱсан да шагыл йолан.
Армийыш шогалшаш йолташна
Ныл оборонный значокан.

67



Йошкар-Оласе призывник—стахановец-шамыч призывной пунктын красный уголокыштыжо газетым коллективно лудыт.
Фото М. Чуршуковын.

ШӰМБЕЛ ЙОЛТАШЛАН

Ужар лышташ-влакым тӱрлен шыже тӱрлын,
Ор'еҥгын вургем гай ончен шер ок тем.
Шыма кидше дене мардеж волта кӱрлын,
Букетчица семын конда ончыкем.

Лышташ лекме годым ӧндалалтын чот коктын
Сад мучко ме коштна, таҥем, тый денет.
А таче, тый шарне, мотор тиде шошым,—
Тунам мый лиялым шӱмбел йолташет.

Мурен изи шӱшпык. Пеледын йыр олык.
Шинчам кусардегеч мый тыйым ончем.
Мый маньым—„кок мутым ашнем але шолып..."
Вет тиде мут ыле—„моткоч йӧратем."

Каем ынде Армийыш. Мыйын куаным
Ольдегеч палет да тыят йывыртет.
Лышташ лекме годым кучална ме таҥым,
Лышташ велме годым лектал ужатет.

Ик шошо, ик шыже—мондалтдыме кече,
Мондалтдыме лийже мемнан келшымаш.
Вучалын илет гын, лектат поезд деке,
Мондалтдыме кече кум ий гыч лийшаш!

Ом мондо мый тыйын шӱм наказетым:
Тунем сайын лектын, лиям командир!
Паша жап кокла гыч луддеде газетым,
Коклан возем стихым, эскерше тый лий.

Вес ий тунем лектын тыят пиж пашашке
Ик уто пульс годым уло шӱм ден йӱлен.
Айдемын тазалык да илыш верч тырше,
Эн шерге капиталым тый мошто аклен!

Комсомолец-призывник—М. Большаков.
Йошкар-Ола,
октябрь, 1939 ий.

МЫЙ ФЛОТЫШ

Шочмо кушмо шке ялемым
Ой, кузе кертам монден?
Йолташемым, Манюэмым
Мый ом мондо, йӧратем.

Изи годым тудден коктын
Энгер вӱдыш легылден,
Шинченна ме воштыл модын,
Ваш-ваш вӱдым шыжыктен.

Эрден эрак шем чодраште
Куршым тупыш сакалтен
Коштынна ме кӱкш аркаште
Снегым курышыш темен.

Пурышна ме лу ий ончыч
Нурма школыш тунемаш.
Кӧ пален мо илыш лончым,
Кӧлан мо келшен улмаш.

Тунеммаште эртен лу ий,
Тудынат да мыйынат.
Элем, ынде куанен лий—
Педагог ме коктынат.

А тений каем мый Флотыш,
(Уже призывыш миенам).
Командир мылам каласыш:
Патыр лий орол элнан!

Маню мыйын шортын огыл,
Кидым велэ кормыштен.
Вара ойлыш шыргыж-воштыл:
—Флотец лӱм ден моктанем!

Тый ит шоно ок кӱл мутым.
Мые тыйым йӧратем.
Изи годсек пырля кушмым
Мый кузе кертам мондем.

Ик наказым Маню дечын
Тый ит мондо нигунам:
—Мемнан теҥызна ӱмбачын
Ынже кай шпион-тушман!

Логалат ма тые нелыш,
Але штормышко пернет,
Шарне мыйым, шарне элым,
Пален налже вик шӱмет.
—Маню! Ом мондо мый тыйым,
Шӱмыштем эре лият.
Шочмо млндым, тыйын ойым
Вӱдыш ом шу ик ганат!

Макс Майн.

УЖАТЫМАШ

Кас пычкемыш тӱням пӱрдаш тӱҥалын. Эчей кугыза пӧрт воктенсе олымбалныже эргыжым вучен шинча.

—Ну, кузе вара?— трупкасе тамакашкыже тулым пыжыктымыже годым эргыж толмым ужын, Эчей кугыза шыргыжалын тудын дек лишеме.

— Нальыч вет, ачий, флотыш нальыч!— Димитриев Миша ачажын кидшым пеҥгыдын кучыш.

—Тау, ачий, армийлан йӧршым ончен куштен улыда!

Ачаж ден эргыже лишыл йолташла кутырен пӧртышкӧ пурат.

— Ӱдырым налын пуэм шонышым...

— Ой, эргым! Миша, толын шуыч? Нальыч мо?— Шӧрым кугу кӧршӧк тич лӱштен пурышо, лапкарак кува эргыжым ужын, тудын шинчашкыже порын ончале.

— Нальыч, авай! Тый ит шорт, авай. Палет, армийыш каяш—кугу почет, кугу пиал. Куанен кертыда, мыйым шкенан родинам аралаш—флотыш нальыныт.

— Туге да, эргым, пеш мӱндыркӧ кает. Шуко жап ужын огына керт.

— Ужына, авай. Вет ӧрдыштӧ огыл— шкенан родина кӧргыштак лиям.

Тендам ом мондо. А ӱдыр налаш але эрырак. Мый Армийыш каем. Эл верчын героически кучедалаш тӱҥалам. А варажым орденым налам,—воштылале Миша, —тунам оҥыштем орден йолгыжаш тӱҥалеш. Мӧҥгыш эше утларак таза кап-кылан лийын толам. Адакат тыгак гармоньым веселан шокташ тӱҥалам. —Миша гармоньжым шупшыльо, а гармонь йӱкшӧ сылнын шарлыш. Эргыжын куандарен ойлымыжым да тудын шулдыранла коймыжым ужын, аважат воштылал колтыш.

— Теве тый, эргым, тыгай кугу лийынат, а шуко жап эртымылат ок чуч, мыйын кидыштем изи ыльыч. Айда миен тол. Мемнан элна верч пеҥгыдын шого.

—Вот, авай, тыге кутырет гын, йӧратем. Мыланемат сайын чучеш. Тыгай мут дене ачаже, аваже да эргыже куанен мутланен шинчат. Теве паша гыч еҥгаже ден изажат толын шуыч.

— Поздравитлена! —манын тудын кидшым шокшын кучышт. Чыланат Мишам йӧратен ончат.

„Миша Армийышке кая" манме увер ял мучко писе мардежла шарлен. Икте-весе Мишамыт дек погынат, унала ӱжыт, Мишан тупшым „тӧп-тӧп" пералтен, моктанат. Комсомолец йолташыже-шамыч Мишан Йошкар Армийышке каймыжлан лийын вечерым ямдылат.

* * *

Кава пычкемышалтын, пыл дене вӱдылалтеш, юалге мардеж лышташ-шамычым ӧндалын тарвата. Сӧрал, оҥай шыже кас. Колхозный клуб калык дене темын. Таче тыште Йошкар Армийыш, Военно-Морской Флотыш Мишан каймыжлан лийын вечер лиеш. Теве колхозын председательже лӱшкымашым чарашлан оҥгырым йоҥгыктыш.

—Йолташ-шамыч! —тудо ойжым тӱҥале,— таче ме шкенан колхоз гыч пашаште герой улшым—стахановец Мишам армийыш ужатена, —тудо колхозышто Мишан ончылно улмыжым ойлен, мучашлан Миша велыш савырнен шыргыжале,— мый ӱшанем: мемнан Мишана эл аралымаштат герой лиеш. Залыште шинчыше-шамыч рӱжге совым кырат. Председатель почеш комсомолец-шамыч лектын-лектын Мишан комсомольский организацийыште пашам активно ыштымыже нерген ойлат.

Пытартышлан мутым Миша налеш. Тудын чурийже куанымаш дене волгалтеш, пеҥгыде, лывырге кап-кылже таче эше куштылгынрак тарваналеш.

— Тау, йолташ-шамыч! Те мыйым пагален, сайын ужатеда. Мый родина верчын, правительство да большевистский партий верч, велики Сталин верч уло вий дене кучедалаш, тушманым чаманыде кыраш тӱҥалам. —Йолташ-шамыч, ӱшанем, что теат честно трудитлаш, Советский элын умбакыже эше утларак кушшашыже верч кучедалаш тӱҥалыда. Тыге шокшын мутланен ятыр жап эртымек концерт почылто. Мурышо-шамычын оҥгыр гай йӱкышт сӧралын шергылтеш. Мишат муро йӱкым колыштеш. Шинчаже мурышо-шамыч коклаште йӧратыме, шем шоптыр гай шинчан Орикшым кычалеш. Тудо ӱдыр-шамыч коклаште чевер олма гай чуриян шога. Мишам саламлен онча, мурымат тудын нерген мурышыла велэ коеш. Ятыр йӱд лиеш. Концерт петыралтеш. Мишалан пиалым желатлен колхозник-шамыч клуб гыч лектыт... Миша ден Орина урем дене ошкедат.

— Шем шара шинчат эре мыйын ушыштем лиеш да шӱмым куандараш тӱҥалеш... Омыж гай капет пеленем гаяк чӱчаш тӱҥалеш. Йӧратыме пелашем, ит мондо: мыйын толмемым вучо. Вучен шуктет мо мыйым? Орина, вучет? —Миша Оринам чот ӧндалын вашмутым вуча. Орина ойлымо олмеш кидшым Мишан вачыш пышта. Миша тидлан ок келше, тудо Оринан йӱкшымак колнеже.

—Ну! —кидшым куча.

— Вучем, Миша, пагалыме таҥем! Пытартыш кас, пытартыш ӧндалмаш. Чеверын, кызытеш...

Евсеева Мария.

Колхозлаште животноводствым развиватлышаш верч чарныде кучедалман

„Колхозлаште общественный животноводствым развиватлыме мероприятий-шамыч нерген“ СССР СНК ден ВКП(б) ЦК-н постановленийыштыже ойлалтеш:

„Кажне колхозышто кум животноводческий фермым, иктыжым—тӱкан шолдра вольыканым, весыжым—овцеводческийым да кумышыжым—свиноводческийым иметлаш желательныйлан да целесообразныйлан шотлен, кажне колхоз по крайней мере кокыт деч шагал огыл животноводческий фермым, нунын кокла гыч: иктыжым тӱкан шолдра вольыканым да весыжым—овцеводческий але свиноводческий фермым иметлышаш манын установитлаш“.

Тиде постановленийым мемнан республикысе ятыр колхоз-шамыч илышыш пуртыл тӱналыныт да шке колхозыштышт молочно-товарный, овцеводческий да свиноводческий фермашамым организоватлат.

Теве юнкор Ф. Аппаков мемнан деке тыге воза: „У корно“ колхозышто (Пектубай район) ты марте молочно - товарный ферма гына ыле. Партий ден правительствын постановленийже лекмеке колхозник-шамыч общий собранийыште овцеводческий фермым организоватлаш пунчалыч. Тиде пунчалым илышыш пурташ пижыныт“.

Кужеҥер район гыч юнкор Кошкин йолташ увертара: „Партий ден правительствын постановленийжым „Окаш“ колхозысо колхозник-шамыч куанен вашлийыныт да молочно-товарный фермым организоватлаш пунчалыныт. Тидлан государство 2000 теҥге ссудым пуэн. Кызыт колхоз 4 презым налын. Фермысе вольыклан кормым ситышын ямдылыме—20 тонна силосым оптымо“.

„Ӱжара“ колхозышто (Сотнур район) 1930 ийыште свиноводческий фермым организоватлыме ыле, кызыт молочно-товарный фермым организоватлыме. Кормымат ситышын ямдылыныт“,—манын юнкор Тарасов воза.

Н. Веденькин. „Але марте „У вий“ колхозышто (У Торъял район) 2 ферма ыле, кызыт партий ден правительствын постановленийже почеш колхозник-шамыч шке собранийыштышт эше ик овцеводческий фермым организоватлаш пунчалыныт. Райзон планже почеш 5 шорыкым налме. Тиде пашаште комсомольский организаций кугун полшен“.

„Арбан ял совет мучко (Йошкар-Ола район) кызыт марте 8 ферма гына ыле, ынде чылаже 15 ферма уло“,—манын юнкор Соколов увертара.

Но тиде важный пашаште колхозный комсомольский организаций - шамыч ятыр вережак але сайын огыт участвоватле. Практический полышым пуэн огыт шого. Теве „Чашкер“ колхозышто (Кужеҥер район) МТФ уло, но тушто нимогай порядок уке: леваш йымалан кок ломашым пыштеныт да чыла вере виш. Виташке олымым огыт шаре, ушкал-шамыч ночкышто шогат.

Комсомольский организаций-шамычлан партий ден правительствын постановленийжым илышыш пуртышаш верч эреак кучедал шогыман.

Комсомольский организаций колхозлан полша

„Красный уголок“ колхоз пеленсе (Сотнур район) комсомольский организаций колхозын животноводствым развиватлымаште активно участвоватла. Тиде колхозышто тений марте свинотоварный ферма гына ыле. Фермым организоватлыме нийыште сӧсна-шамыч „рожа“ чер дене черланаш тӱҥалыныт ыле. Колхоз правленийыште комсомолец-шамыч тиде вопросым пеҥгыдын обсудитленыт, черым пытарымашке кӱлеш мерым приниматлыме дене гына сӧсна-шамычым колымаш гыч утарыме. Колхозник Николаев йолташ вольык эмлыме школым тунем лектын, тудо шуко вольыкым тӧрлатен. Тока Николаев йолташ ушкал-шамычын шинча черыштым пытарыш.

Комсомолец-шамыч СССР СНК ден ВКП(б) ЦК-н постановленийжым колхозник-шамыч коклаште умылтарен шогат. Кызыт угыч колхозышто молочно-товарный фермым организоватлыме. Фермышке 3 вуй ушкалым, „юринский“ порода ик ӱшкыжым налыныт. Вольыклан корма ситышын ямде.

Местный Советлашке сайлыме нерген Положенийым умылтарымашымат сайын организоватлыме. Агитатор-комсомолец Сергеев Аркадий бригадыште умылтарымашым виянден, тудын беседышкыже колхозник-шамыч куанен коштыт. Комсомолец Артемьев Николай красный уголокышто колхозник-шамыч коклаште газетым лудеш. Положенийым умылтарыме деч ончыч патефоным колыштыт.

Н. И. Очетов.

Примерный организаций

Тений июль тылзыште призывник П. П. Смоленцевын инициативыже дене Ворошилов лӱмеш колхоз пелен (Шернур район) первичный осоавиахимовский организацийым организоватлыме, тудын пашажым Смоленцев йолташ виянгден колтыш. Тыште военный подготовкым эртараш винтовкым, противогазым налме. Осоавиахимовский организацийын членыштат 8 еҥ „Ворошиловский стрелок“ значоклан нормым сдатленыт.

Колхоз правлений тиде организацийлан полшаш 150 теҥге оксам ойырен.

Тыгак шукерте огыл ПВХО кружокым организоватлыме. Тиде кружокышто арнялан ик гана занятий эртаралтеш.

М. Яныш.

Достойный пополнений

Кой-Сола ял совет (Шернур район) Пашазе-Кресаньык Йошкар Армий радамыш эн сай молодежым колта. Призывник - шамыч кокла гыч ик неграмотныят уке. Призывник-шамыч пелыже утла комсомолец улыт. Самырык колхозник Шабалин Никифор урожай погымаште нормым кок гана утла темен шоген. Тыгак тудо колхозышто сай агитатор ыле. Кодшо кечылаште „Кугеҥер“ колхоз Шабалин йолташым Йошкар Армий радамыш торжественно ужатыш.

Выставкым 1290 еҥ ончен

Кок тылзе жапыште Всесоюзный ял озанлык выставкым мемнан республика гыч 1290 еҥ ончен. Выставкыште социалистический ял озанлыкын ончыл еҥышт—колхозник-стахановец, свинарь, доярка, льноводка, тракторист, колхоз председатель-шамыч лийыныт. Нуно кызыт шке колхозыштышт выставкысе опытым применятлаш задачым шынденыт. Теве „Пеледыш“ колхоз председатель (Косолоп район) Веселов Филипп Федорович колхозник-шамыч собранийыште отчетым ыштен. Колхозник - шамыч 1940 ийыште Всесоюзный ял озанлык выставкыште участвоватлаш правам налшаш верч кучедалаш пижыныт.

У сельмагым ыштат

У Торъял. Орша селаште, тений сентябрь тылзын тӱҥалтыштыже, у сельский магазиным строитлаш тӱҥальыч. У сельмаг Великий Октябрьский социалистический революцийын XXII-шо идалык кечылан ыштапт шуктылтеш. Сельмаг строительствыш 13.000 теҥге окса кучылталтеш.

В. Загайнов.

Иностранный телеграмма - шамыч

Францийыште депутат-коммунист-шамычым арестоватлымаш

Гавас агентство, Францийыште 26 депутат - коммунист - шамычым—провинцийыште—17 да индешымжым Парижский районышто арестоватлыме, манын увертара.

„Арестоватлыме 26 депутат-коммунистлан, агентствын увертарымаштыже ойлалтеш, таче эрдене капитан Муассак допросым ыштен. Тудо нуным 1939 ий 26 сентябрысе декретым, кудын основанийже дене коммунистический партийым роспускатлыме ыле, нарушатлымылан титаклен. Арестоватлыме-шамыч коклаште—Греза, Корнавен, Кост, Круаза, Марсель, Ловере, Берлиоз, Пийс, Пти, Капрон, Тушар, Бартолини ден Гау депутат - шамыч улыт.

Арестоватлыме-шамычым Сантесе тюрьмаш петырыме. Умбакыжым адакат арест лийшаш“.

Францийыште коммунистический партийым преследоватлыме ваштареш протест-шамыч

„Нива даглихт алееханда“ газета Париж гыч тыге увертара: французский правительствын коммунистический партийын руководящий деятельже-шамыч ваштареш ыштыме мероприятийже-шамыч парижский предместьелаште ваштареш действийым тарватеныт. Парижын южо кугу предприятийлаштыже протест стачка-шамыч увертаралтыныт.

Канада да Европысо война

„Дейли телеграф энд Морнинг пост“ газетын корреспондентше Монреаль гыч увертара: канадский официальный круг-шамычын сведенийышт почеш, Канада шке войскаже-шамычым Францийыш колташ шона.

Германский газета советско-эстонский пакт нерген

Советско-эстонский пактын содержанийжым передаватлен, германский промышленный круг-шамычын органышт „Бергверксцейтунг“ тыге воза:

„Советский Россия Балтийский теҥызыште уэш куатле держава лийын. Хийумаа (Даго) да Сааремаа (Эзель) остров-шамыч—мировой войнан периодшо шот дене палыме лӱм улыт—Рижский залив дене господствоватлат. Тыгак Эстония гоч транзитный сообщенийлан правам налмаш важне, молан манаш гын, тудо утларак важный сату-шамычым вашкерак колтен шогаш йӧным пуа, а Советский Союзлан телым шагал кылмыше порт-шамычым использоватлаш разрешатла. Эстонско-советский соглашений германо-советский договорлан важный ешартыш лийын шога“.

Советско-эстонский торговый соглашенийым Эстонийын ратифицироватлымыже

8 октябрьыште эстонский республикын президентше тений 28 сентябрьыште Москваште подписатлыме советско-эстонский торговый соглашенийым ратифицироватлен.

Северный теҥыз районысо воздушный бой

9 октябрьыште публиковатлыме увер почеш, 8 октябрьыште Северный теҥыз районышто лийше воздушный бойышто английский разведывательный самолет-шамыч германский чоҥештыше пушым волтен шуэныт. Английский сторона гыч йомдарымаш лийын огыл.

Пырдыж газетын авторитетшым кӱшкырак нӧлталаш

Колхозный производствышто пырдыж газета кугу рольым модеш. Туге гынат, южо колхозлаштетиде паша кӱлеш верын шындалтын огыл.

Теве, „Кутко“ колхозышто (Морко район) пырдыж газетлан серьезный вниманийым огыт ыште, тудо колхозник-шамыч коклаште авторитетым огеш иметле.

1939 ийлан улыжат ик номер гына лектын, туштыжат производственный характеран вопрос-шамычым освещатлыме огыл.

„Печать—кече дене огыл, шагат дене кушшаш“. Сталин йолташын тиде указанийжым шуктылташ верч, печатьын масса коклаште авторитетшым нӧлталашлан кечын кучедалаш кӱлеш.

А. С. Степанов.

Врид. отв. редактора— Я. И. МАЛИНОВ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.
Упол. Главлита Мар. АССР А—902. г. Йошкар-Ола, 1 типография Маргосиздата.